

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת נשא תשפ"ג

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה (ה, ט)
וכן בפסוק שלאחריו כתיב לו יהיה, ועיין רש"י. ולפע"ד י"ל עפ"י הא דאיתא
במס' בי"ב (דף י"א ע"א) ת"ר מעשה במונזו המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות
אבותיו בשני בצורת, וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו אבותיך גנזו
והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם, אמר להם אבותי גנזו למטה ואני גנזתי
למעלה וכו', אבותי גנזו לאחרים אני גנזתי לעצמי שנאמר ולך תהיה צדקה
וכו' ע"ש. וי"ל שזה שאמר לו יהיה כלומר זהו אשר יהיה לו בעוה"ב:

(אפריון)

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש כי תשטה אשתו וגו' (ה, יב)
כתב רש"י "מה כתוב למעלה מן הענין ואיש את קדשו לו יהיו אם אתה מעכב
מתנות הכהן חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה".

המפרשים עמדו על הקשר שבגלל שלא הביא מעשרותיו יביא את אשתו
לכהן, וכי מה המדה כנגד מדה בזה?

בספר "תהלה לדוד", תירץ עפ"י הכתוב בבראשית (ב, כב) "ויבן ה' אלקים את
הצלע אשר לקח מן האדם לאשה", ש"צלע" בגימטרי' 190 ו"חווה" בגימטרי' 19
שחווה היא 'מעשר' מן הצלע שלוקח מן האדם. לכן, כאשר האדם נמנע
מלהביא את מעשרותיו אל הכהן על כרחו יזדקק להביא מעשר אחר אל הכהן
דהיינו את אשתו שהיא המעשר שלו כאמור.
(תהלה לדוד)

ועשה הכהן אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש
את ראשו ביום ההוא (ו, יא)

יש לציין את דברי הרמב"ן על פסוק זה: "וטעם החטאת שיקריב הנזיר ביום
מלאת ימי נזרו, לא נתפרש ועל דרך הפשט כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת
הנזירות, כי הוא עתה נזור מקדושתו ועבודת השם, וראוי היה לו שיזיר לעולם
ויעמוד כל ימיו נזיר וקדוש לאלקיו, כענין שאמר (עמוס ב יא) ואקים מבניכם
לנביאים ומבחוריהם לנזירים, השווה אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב (לעיל פסוק
ח) כל ימי נזרו קדוש הוא לה' והנה הוא צריך כפרה בשובו להטמא בתאוות
העולם". כמה מוסר יש ללמוד מכך שהרי אדם שלא התעלה בדרגתו להיות
נזיר (שהוא כנביא!) אינו זקוק לקרבן חטאת, ודייקא הנזיר זקוק לחטאת,
דהיינו שהתביעה על האדם היא דווקא מפני היותו כבר במדרגת קדוש וירד
ממדרגתו הקודמת. ויש להאריך בזה.

יאר ה' פניו אליך ויחנך (ו, כה)

בגמ' ברכות (כ, ב) "אמר הקב"ה למלאכי השרת וכי לא אשא פנים לישראל
שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך והם מדקדקים על
עצמם עד כזית ועד כביצה". ויש לדקדק מה שייכות יש בין זה לזה וכי בשביל
שמדקדקים לברך ברכת המזון כשאינם אוכלים רק כזית וכביצה מגיע להם
שישא ד' פניו אליהם?

ואמר הגאון אריה חיים זצ"ל מוולאזין לבאר בטוב טעם במעשר עני כתיב ובה
הלוי וכו' והגר והיתום והאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו" והנה אם לא היינו
מדקדקים עד כזית ועד כביצה והיינו מפרשים תיבת "ושבעת" כפשוטו
שביעה ממש, היתה טובה לגר ליתום ולאלמנה שהיינו מוכרחים ליתן להם
כדי שביעה, אבל כשאנחנו 'מדקדקים עד כזית ועד כביצה ובשיעור קטן של
כזית וכביצה אנחנו מקיימים ושבעת וברכת א"כ תצא מזה רעה לגר ליתום
ולאלמנה שלא ניתן להם רק כזית וכביצה, וגם בזה נקיים ואכלו בשעריך
"ושבעו". אכן כל זה היה אם היינו עושים רק לפי הדין אבל אנחנו עושים
לפנים משורת הדין ונותנים לגר ליתום ולאלמנה כדי שביעה ממש, ועל עצמנו
אנחנו מדקדקים עד כזית ועד כביצה וא"כ ראויים אנחנו לנשיאת פנים. וזה
פשט הגמרא אמר להם הקב"ה איך לא אשא פנים לישראל שאני כתבתי
בתורתך ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים "על עצמם" עד כזית ועד כביצה
אבל "ושבעת" אצל נתינת מעשר אינם מדקדקים עד כזית ועד כביצה.

(הגר"ח מוולאזין)

פירש בספר קול שמחה מאמר הש"ס ברכות (כ' ע"ב) שאמר הקב"ה וכי אשא
פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקין על
עצמן עד כזית ועד כביצה, ופירש הוא זצ"ל שישיראל חביבה בעיניהם מתנת
הש"י ואף שהיא קטנה עד כזית וכביצה, והיא אינם משגיחים על מהות המנהג
אלא חשיבותה היא לפי ערך הנותן, ולעומת זה הקב"ה אינו משגיח על מהות
המעשים הטובים שהם בלתי שלמים, אלא לפי ערך העושה שהוא בו"ד קרוץ
מחומר, עכ"ד: (שם משמואל - חלק המועדים - שבת תשובה שנת תרע"ג)

בספר קהלת יעקב, מביא לבאר באופן נפלא לפי דברי הגמ' הנ"ל את הפסוק
במשלי (ג, כה) "צדיק אכל לשבע נפשו ובטן רשעים תחסר", שהנה הצדיקים
אינם צריכים לנשיאות פנים כיון שבדין נוטלים הם את שחרם, אבל הרשעים
זקוקים לנשיאות פנים, לכן "צדיק יאכל לשבע נפשו", שאינו זקוק לאכול רק
כזית או כביצה בשביל לזכות לנשיאות פנים ואוכל כדי שביעה, אבל "ובטן
רשעים תחסר", שהרשעים צריכים לאכול רק כזית או כביצה ולברך אף
שאינם שבעים כדי לזכות לנשיאות פנים... (אגרת הטיוול - טיוול בפרדס)

ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר (ז' י"ח)

צריך להבין מדוע התורה מפרטת כל קרבן וקרבן שהקריבו הנשיאים שהרי
כולם הקריבו אותו דבר בדיוק ודי היה לפרט קרבן אחד ולומר וכן הביאו כל
הנשיאים ולשם מה האריכות הגדולה?

מבאר בספר דרכי מוסר בשם הסבא מקלם וז"ל שהתורה רצתה ללמדנו בזה
כיצר מתייחסים אל יחיד כאשר הוא מאוגד בתוך הכלל כאשר רבים עושים
מצוה מסויימת ניתן היה לחשוב שהכלל כולו נחשב ליחידה אחת ובהתאם
לכך אין הברנה פרטית במעשיהם של היחידים המרכיבים את הכלל פרשת
הנשיאים מלמדת אותנו שבשמים אין מתייחסים אל הרבים כאל כלל אלא
שמחים על כל יחיד ויחיד כאילו היה יחידי בעולם בשום אופן אין אהבת
הקב"ה לאיש ישראל ושמתחו בו מתמעט בגלל שישנם עוד רבים שעשו את
המצוה כמוהו.

לכן באותה מדה ששמח ה' בקורבנו של נחשון בן עמינדב שהקריב ביום
הראשון שמח גם בקרבנותיהם של שאר הנשיאים והדבר מוצא את ביטויו
בפירוט שפירטה התורה אצל כל אחד מהם הפירוט הרב בקרבנו של נחשון
הוא גלוי של שמחה ואהבה של הקב"ה בקרבנו לפיכך החזרה על אותו פירוט
אצל כל אחד ואחד מהנשיאים מורה על אהבה לכל יהיר אהבה שלא נפגמה
פגימה כלשהי על ידי היעשות המצוה על ידי רבים וזה דבר שלא נמצא אצל
בשר ודם עכ"ל הנה גודל טובו ואהבתו אותנו אוהב הקב"ה כל אחד מישראל
כבן יחיד שלו.

"ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עלהם בכתף ישאו" (ז, ט)

בגמ' סוטה (לה, א) "דרש רבא, מפני מה נענש דוד? מפני שקרא לדברי תורה
זמירות שנאמר זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי אמר לו הקדוש ברוך הוא
ד"ת שכתוב בהן התעייף עיניך בו ואיננו אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך
בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו דכתיב ולבני קהת לא נתן כי
עבודת הקודש וגו' ואיהו אתייה בעגלתא.

והעונש מפורש בשמואל (ב, ו, ג) וכן בדברי הימים (א, טו) שכשהביאו את
ארון אלוקים מבית הפלשתים, הרכביהו על העגלה, ומת עוזא כשניסה
לתפסו, והעונש היה שדוד המלך שכח את הפסוק שאסור לקחת את הארון
בעגלה, ושמת עוזא על ידו. ואז הכניסו את הארון לבית עובד למשך ששה
חדשים, וכדכתב רש"י (שם) "אל עגלה חדשה - טעה בדבר שאפילו תינוקות
של בית רבן יודעין אותו, כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו (במדבר ז, ט),
ולפי שאמר (תהלים קיט נד): זמירות היו לי חקיך בבית מגורי, נענש לבא לידי
כך, ומת עוזא על ידו, לפיכך כשהביאו מבית עובד, הביאו בכתף, שנאמר
(בדברי הימים א טו יב ג): ויאמר להם אתם ראשי האבות ללוים התקדשו
אתם ואחיהם והעליתם את ארון וגו'. כי למבראשונה לא אתם פרץ ה' אלקינו
בנו כי לא דרשנוהו כמשפט".

יש להבין מה ה"מידה כנגד מידה" כמה ששכח דוד דוקא פסוק זה?

כתב בספר "אהבת יונתן", (דברים) "נראה לבאר דוד המלך ע"ה אמר זמירות
היו לי חוקיך ובזה חטא ואמר הקב"ה דיהיה נכשל דטעה אח"כ ואמר להניח
הארון על העגלה ומה זה מדה כנגד מדה ונראה דהעיקר הוא דצריך האדם
ליגע על התורה כי יגעתי מצאתי תאמיין והוא אמר זמירות היו לי חוקיך ולא
ליגע ולכך הענישו דטעה בארון להניח הארון על העגלה אינו צריך ליגע רק
התורה צוה בכתף ישאו דצריך ליגע על התורה ושפיר הוי מדה כנגד מדה".
ע"כ.

ואפשר להמתיק יותר שלכן מת "עוזא" מלשון "עוז" כדי לרמז לדוד שכל זה
קרא מפני שחסר את ה"עוז" דהיינו את הגייעה. וביותר, שלכן הכניסוהו מיד
לאחמ"כ לבית "עובד", שקבלו ע"ע "לעבוד" ולעמול בתורה וכדכתב רש"י
הנ"ל, לפיכך כשהביאו מבית עובד, הביאו בכתף.

(צינוני תורה)

אמר ה'נועם אלימלך: מי שרוצה לעשות "נזיר לה'" - נזר ועטרה לה', מיין ושכר יזיר - יעשה נזר גם משתיית יין ושכר על ידי שיתכוון בשתייתם לשם שמים וישתה בקדושה; אבל 'חומץ יין ושכר אל ישתה' - לא ישתה שתייה שהיא בבחינת חומץ, רק למלא את תאוותו - - -

גם כאשר יהודי נוגס במאכלו, אפשר לראות עליו שיהודי הוא, ושאיכילתו אכילה יהודית היא.

המלמד הוותיק, רבי מרדכי זאב בלוי זצ"ל, סיפר סיפור מופלא בשם רבו, שהעיד שבדידו הווה עובדא, ויש בסיפור זה מסר מאלף וחשוב עד מאוד בענייני חינוך.

רבו של הרב בלוי העיד שהגאון בעל ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש, נסע פעם ברכבת, וראה לפניו אדם היושב בספסל ממולו, המוציא כריך עם בשר דבר-אחר, ואוכלו.

הגאון ראה את אשר נעשה, וצעק על האדם ההוא "יהודי, אסור לך לאכול חזיר!"

הנוסע הביט ב'מנחת אלעזר' בפליאה, כמי שתמה על ההערה שיצאה מפיו, ואמר לו: "אינני יהודי, ולכן מותר לי לאכול את הבשר הזה!"

אבל הגאון האדיר, שפסקי ההלכה שלו הופצו עוד בחייו ברחבי העולם היהודי כולו, פונה אל האדם בשנית, וחוזר ואומר לו: "יהודי, אל תאכל חזיר!" והוא, מתעקש אף הוא, ומצהיר שאינו יהודי...

אבל, כשהגאון ממונקאטש אמר לו בפעם השלישית שלא יאכל חזיר, קרה משהו... האיש שאכל את בשר- החזיר ניגש אל חלון הרכבת, והשליך את הבשר החוצה, ניגש אל הגאון והודה בפניו שאכן הוא יהודי, פרץ בבכי, וביקש לדעת איך הצליח לזהותו כיהודי.

'הסתכלתי עליך בשעת אכילתך'

'אני נפגש עם הרבה אנשים, ואף אחד מהם לא אמר לי שאני יהודי, וכיצד הצלחת לראות שאני יהודי?' - שאל האיש את הגאון.

ה'מנחת אלעזר' אחז בידו של היהודי, חיבקו בחום, ואמר לו: 'די היה להביט בהתנהגותך בעת שאכלת את הבשר, כדי לדעת שהינך יהודי!'

משהאיש לא הבין את פשר הדברים, הסביר הגאון שהשו"ע (אורח חיים, סימן ק"ע הלכה י'), אומר ש'לא ישוך פרוסה ויניחנה על גבי השלחן'. והטעם הוא, כפי שמביא המשנה ברורה, 'מפני שנמאסה לבריות'.

דהיינו אדם הנושך בכריך הלחם, ומכניס לפיו את החתיכה, ומניח את שארית הפת על השלחן, ממאיס בכך את חבירו היושב לצידו. ולכן, המשיך הגאון והסביר לאיש ההוא, נהגו יהודי פולין שכאשר הם אוכלים לחם, הם חותכים בסכין את החתיכה שברצונם לאכול, ומכניסים רק אותה לפיהם, והלחם עצמו נשאר 'נקי'.

הדבר מוקבל גם באכילת תפוח, וכל כיו"ב, שלא נוגסים בתפוח עצמו, אלא חותכים את החתיכה הראויה בסכין. כך נהגו יהודי פולין, ואני זוכר גם את אבותי ואבות-אבותי שהתנהגו כך, ציין הגר"י זילברשטיין שליט"א, בעת שסיפר את הדברים.

הסתכלתי עליך בשעת אכילתך את בשר הדבר-אחר, אמר ה'מנחת אלעזר' לאיש, וראיתי שגם אתה אוכל בצורה כזו, דהיינו שלא נגסת בכריך עצמו, אלא אחזת סכין בידך, וחתכת לעצמך את החתיכה שרצית לאכול.

זה הספיק לי כדי לדעת בבירור שאתה יהודי, וככזה בוודאי ראית אצל הורייך את קיום ההלכה ההיא בסימן ק"ע, ולכן גם אתה מתנהג כך. לא יתכן שגוי יתנהג בצורה שכזו! לא יתכן!

האיש הודה והתוודה שכל דבריו של הגאון הם אמת ויציב, והוא אכן גדל בבית יהודי לכל דבר, ובגלל תוקף הצרות והמצוקות שפקדו את העם היהודי בתקופה ההיא, הגיע לאן שהגיע, והתדרדר לאן שהתדרדר, עד שהגיע למצב בו הוא אוכל בשר דבר אחר. אבל קיום ההלכה בסימן ק"ע שראה בבית הוריו, לא נשכחה ממנו...

האיש הפך להיות אחד מחסידיו הנלהבים של הגאון ממונקאטש. הוא הרגיש שה'מנחת אלעזר' נגע לו בדיוק בנקודה הרגישה ביותר בחייו, וקיבל על עצמו מהיום והלאה להישמר ולהיזהר בקיום כל ההלכות בשו"ע.

כל מעשה נקלט במוחם של הילדים

רבו של רבי מרדכי זאב בלוי הוסיף וסיפר שגם הוא השתמש בסימן זה של ה'מנחת אלעזר', וכאשר נכנס אל המנזרים של הנוצרים, אחרי תקופת השואה, כדי להוציא משם את ילדי ישראל ולהצילם, התבונן בצורת אכילתם של הילדים.

כאשר הבחין בילד שאינו נוגס בפרוסה עצמה, אלא משתמש בסכין וכנ"ל, היה בטוח שהוא יהודי, והוציאו מהמנזר, ולא טעיתי אפילו במקרה אחד. כל הילדים שהוצאתי על פי הסימן הזה, היו יהודים, אמר.

נמצאנו למדים עד כמה גדולה ועצומה היא השפעת החינוך של הבית היהודי על כל הצאצאים שגדלו בבית זה, וגם אם אנחנו סבורים שהילדים אינם מבחינים במעשים הקטנים שלנו, ואינם לומדים מכך מאומה, טעות גדולה בידינו.

כל מעשה הנעשה בבית, כל פעולה, וכל מילה היוצאת מפי ההורים, נקלטת היטב היטב בראשם ובמוחם של הילדים הקטנים, והם לומדים מכך 'הלכה לדורות' מה לעשות וכיצד לפעול בחייהם הם.

והנה, אם היו שואלים אותנו מה היא ההלכה החשובה, והמשפיעה ביותר, בחלק ב' של המשנה ברורה, ספק רב אם היינו מצביעים על ההלכה ההיא בסימן ק"ע, העוסקת בדין שלא לישוך פרוסה ולהניחה על השלחן. אנחנו היינו סבורים שאולי כדאי להתמקד בהלכות נטילת ידיים, ברכת המזון, וכיו"ב.

אבל מהמעשה הנ"ל עם ה'מנחת אלעזר', למדנו שגם הלכה כזו עשויה לשנות גורלו של אדם ולחרוץ את חייו לכאן או לכאן. (ברכי נפשו)

"ולא יסף עוד מלאך ה' לבוא אל מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח כי מלאך אלוקים הוא". (הפטרת נשא)

רבי שלום שבדרון זצ"ל (בשיחה פרטית בביתו).

"אז ידע מנוח!" מדוע דוקא אז? בעקבות מה הצליח מנוח להשתכנע בבירור כי מלאך ה' הוא? בסך הכל "לא יסף עוד מלאך ה' לבוא" מה קרה? (המעייין יראה על כך במפרשים).

אמרתי פעם בדרך מליצה:

אדם המתחסד עם זולתו, יגלה במשך הזמן, כי הוא מצפה להכרת טובה ולהבעת תודה, לפחות כל שהוא, ממי שהטיב עמו. ואם חלילה, אותו יענקל שהטיב עימו יתעלם בכלל מלזכור שעשו עימו טובה, המצב יכאיב לו, יצעררו מאד.

כיון שהוא מצפה להכרת טובה, בדרך כלל הוא רגיל לחפש דרך איך לאסוף את ה"תודה רבה" איך לשמוע את ה"יישר כח" ולקבל את ה"תודה". יש לכך כמה דרכים: לפעמים הוא רק חולף ברחוב ע"י יענקל כדי שיענקל יזכר... אם יענקל אינו נזכר, והימים חולפים, אזי לאחר כחודש הוא אומר ליענקל "בוקר טוב" בחיוך רחב (כדי שיזכר), או מתעניין בשלומו: "מה נשמע ר' יהודי?" ויענקל משיב:

"אה! אה! ברוך ה'! זה אתה שכל כך עזרת לי בענין... הרי אני חייב לך המון תודות..." והמתחסד בא על סיפוקו. - -

'בעל החסד' לא מבקש דוקא "תודה", אבל חושב לעצמו "לפחות שיזכור שאני הצלתי אותו", "אני אזכיר להם - לזכור אותי".

רבותי. המלאך שהיטיב מאד עם הוריו של שמשון הגיבור, כאשר בישר להם והדריך אותם מאת ה', נעלם, בסיום מלאכתו לא הגיע אפילו פעם אחת נוספת, אין: "ולא יסף עוד מלאך ה' לבוא אל מנוח ואל אשתו", ואם כך - "אז ידע מנוח, כי מלאך אלוקים הוא". חלפו להם שבועים, שבעים, והוא, שהדריך אותם, לא ניסה להגיד בוקר טוב אדיב, לא בא להתעניין, להציע תצעות או לסייע בתכנונים. - - אם כך הוא מלאך! אז ידע מנוח כי הוא מלאך...! אדם - כבר היה מגיע, לפחות לרגע קצר...

ההלואה הראשונה מגמ"ח

אני נזכר כיצד הרגשתי, כאשר יצאתי בפעם הראשונה מגמ"ח" ללוות כסף היה זה לפני שנים רבות, התחושה שלי הייתה קשה ומרה חשבתי שאני נכנס ל'חברא קדישא' חסד עם מתים - - - (מה אתם צוחקים, עוד מעט תשמעו). אספר לכם מתחילת הענין.

בילדותי ממש, התייתמתי מאבא זצ"ל, לא ידעתי כיצד מתנהל בית עם אבא ובלי אבא. אמא הצדקנית ע"ה נאלצה לצאת השכם בבוקר להביא טרף לביתה, וכאשר שבת הביתה מצאתי צלחת עם אוכל מוכנה על המדף (הבנתי שאמא חשבה עלי והכינה לי אוכל) נטלתי ידיים והתיישבתי לאכול. לבד. מעולם לא הורגלתי לאכול בחברת בני משפחה, עד שהגיעו הימים הטובים ונכנסתי למשפחת חותני זצ"ל. תשמעו כדאי! כדאי!:

מיד למחרת ה"שבע בברכות" חזרתי מהתפילה, התקבלתי בחיוך. השווער והשוויגער חייכו בסבר פנים יפות, כשהצביעו לי על שולחן ערוך ארוחת בוקר, התיישבתי. הרי הבטיחו לי "קעסט" שלוש שנים (אתם יודעים מה זה קעסט?) והנה זו הייתה הארוחה הראשונה של קיום ההבטחה. מה היה על השולחן? לחם שחור, לבן, כוס קפה, חתיכת חלבה. זה מה שהיה בבית. ב"ה.

לא הבחנתי בשום דבר יוצא דופן. אכלתי, ברכתי - ומיד הלכתי לכולל "אהל תורה" ללמוד עד הלילה. רק למחרת הבחנתי שאני אוכל ארוחת בוקר לבד... אתמול אכלתי לבדי והיום גם כן. בתחילה, לא שמתי לב כי כך הייתי רגיל לאכול בבית לבד באמצע השבוע, יתום נשאר יתום...

לפני שעזבתי את הבית לכולל, התבוננתי לחשוב "היכן אשתי?" פסעתי לחדר הסמוך ושאלתי את חמותי הצדקנית: היכן היא? מדוע גם אתמול וגם היום לא נמצאת בארוחת הבוקר. מה קרה?

"היא היתה צריכה ללכת". השיבה.

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר שוב איננה. "מה קורה כאן?" שאלתי בתימה "שלושה ימים היא צריכה ללכת דווקא מיד בבוקר!" פניה של חמותי הרבנית אויערבאך האדימו, ובזוית העין התעגלו שתי דמעות עבוד. נעמדו בפתח העין ולא ירדו.

"שלום" אמרה "לך הבטחנו קעסט, אבל בשבילה אין לנו"...

רבותי, כך גידלו תורה! וכך זכו לכזה בן - רבי שלמה זלמן אויערבאך...!

בחינה) כאשר הוצאתי לאור את ספרי הראשון, השווער והשווער רצו להראות לי את הוקרתם, וכסף - אין. מה הם עשו?

חמי העלה רעיון ואמר לאשתו יש לנו 'כפות' היו להם שתי כפות מתנה אישית שקיבלוה ביום נישואיהם. (ב"פסח" הוצבו שתי הכפות המבריקות על השולחן ופארו את שולחן הסדר. יותר ממה שהיה להן ערך כספי, היה להן ערך ריגשי. בכפות היו חרוטים שמותיהם: ח. אויערבאך צ. אויערבאך) כף אחת ניתן לו היום. כאשר נתן לי את הכף לחש לי: "הכף השניה ממתנה לספר הבא..." בכפות אני אוכל מידי שבת בשבת.

כאשר סיימתי לאכול על שולחן חותני, לא ארכו הימים ונזקקתי להלואה בגמ"ח של שערי חסד.

כאשר נכנסתי למשרד בבושה, רק ראיתי את הפקיד היושב מולי איבדתי את מעט הבטחון העצמי שנשאר לי, כאלה פנים חמוצות - - אמרתי לו בוקר טוב והייתי צריך לומר לו ערב טוב כי נהיה לי חושך בעיניים... טוב אני לא אאריך כי כבר נשמתו בגנזי מרומים, כאשר יצאתי והשארתי אצלו משכון, כמובן, הייתי כאוב מאד וברבות הימים נזכרתי בפסוק באיוב "צדק לבשתי וילבישני" (איוב כ"ט) אומרים חז"ל: "צדק לבשתי וילבשני, א"ר חנינא יש נאה ללבושו ואין לבושו נאה לו, יש אדם עשיר ואין שמו לפי עשרו, רש ואין שמו לפי רישו, יש אדם שהוא גבור ואין שמו לפי גבורתו חלש ואין שמו לפי חלישתו, יש אדם בחור ואשתו מכוערת נתונה בתוך אפריון ואומרים אבוד הבחור הזה על הכפוש הזה, ואם הכלה נאה ובעלה מכוער אומרים אבודה הכלה הזו באיש הזה, איוב לא היה כן אלא הצדקה נאה לאיוב ואיוב נאה לצדקה הוי צדק לבשתי וילבשני"

אותו פקיד רוצה להתלבש במצות חסד אך אינו יודע כיצד, מעלת החסד לא לפי מידותיו הבגד של המצוה גדול עליו... ישנו פסוק מיוחד לשבח את איוב שהחסד היה מתאים למידתו, נורא ואיום.

ועוד על ה"חסדים של הסוכנות..."

על חכמת שנינותו של רבי חיים לייב אויערבאך סופר רבות בפי תושבי ירושלים. עובדה אחת שמעתי מפיו כיצד פעם קטרט בפני רבים לגלג על ה"חסדים" השקריים של ה"סוכנות" הישראלית. ובאותה שעה קיים בעצמו: "הקהה את שיניו".

"היה זה לפני עשרות שנים. הנהלת ה"סוכנות" החליטה לעצור את כל מגביות ה"חרדים" בחו"ל למען מוסדותיהם".

ראשי הסוכנות הציונית קראו לראשי היהדות החרדית לאסיפה דחופה וטבעו מהם במפגעי הפסיק ולגייס כספים בחוץ לארץ [הם היו מעוניינים שהכסף יזרום בדרך צינור אחד ויחיד] ה"סוכנות" נימקה את בקשתה בטענה כי היא זו שתפרנס את כל עולם התורה "אין ולא יהיה צורך לשגר שליחים לחו"ל, אנחנו נדאג לכל צרכיכם"

הנאספים כולם משני צידי המתרס - החילונים והחרדים - קיבלו את רשות הדיבור.

אחדים מראשי "ועד הישיבות" הודיעו נחרצות שהם יסיכמו לבקשת ה"סוכנות" רק אם יקבלו לידם סכום של מליון לירות לשנה "אם נפסיק לשגר שליחים לארצות הגולה, זה יהיה הסכום שתאלצו לתת לנו" אמרו "ראשי הישיבות".

יהודי מראשי הציונות שהשתתף באסיפה נעמד על רגליו וזעם מכעס: "אתם לא מתביישים לתבוע סכום כזה גדול" קרא לעבר ראשי וועד הישיבות. הוא חירף וגידף בסגנון זול וגס: "קבצנים! שנוערסו! וכו'".

הוויכוחים היו קשים מאד, ראש הסוכנות מחד גיסא, ועסקנים יראים ושלמים מאידך גיסא התנצחו זה בזה.

רבי חיים לייב אויערבאך שהשתתף באסיפה ישב בשקט והמתין לתורו בסבלנות. הוא החליט לנפץ את עצם הרעיון שהסוכנות היא זו שתשלט בכיפה. "החלטתי אני 'אשלים' לו כגמולו לאותו רשע וחצוף גלוי ראש" סיפר רבי חיים לייב (כששב מהאסיפה הביתה קרא לי: "ר' שלום! יש לי בשבילך סיפור מעניין... וסיפר לי את מהלך העניינים - אמר ר' שלום)

כשהגיע תורו של רבי חיים לייב לשאת דברים נעמד על עומדו בשלווה, ובכשרונו הגאוני החל את דבריו באיטיות כמונה מעות - בסיפור [משל] שהמציא על אתר. מטרתו של הסיפור היה להקהות את שנייהם ולהדגים להם בדרך רמוז כיצד יראו "חיי הישיבות" כשהיו זקוקים לחסדי ה"סוכנות".

אספר לכם סיפור. אמר רבי חיים לייב, ושקט השתרר בחלל האויר:

יש מקום ששמו "אלקסוט" זו עיר הנחלקת לשניים - עילית ותחתית, המרחק בין אחת לשניה הוא גדול, כך שבאלקסוט העליונה היה חניון רחב ידיים שם התאספו כל "בעלי העגלות" משם היו יוצאים בנסיעות כמה פעמים ביום לעבר העיר התחתית.

באלקסוט העליונה התגוררה אשה אלמנה ושמה שרה. לשרה היתה בת יחידה שהתגוררה בעיר התחתית ושמה חנה [חנה'לה - כלשונו] חנה'לה היתה קבצנית דלפונית עניה מרודה, ילדיה הילכו בבגדים קרועים וללא נעלים לרגליהם. האמא שרה נהגה לאסוף פרוטות קצובות ומפעם לפעם לשלחם לבתה חנה'לה.

הגיע ערב יום טוב. הלכה שרה ל"חניון" ומצאה שם את יענקל העגלון הממתין עד שהעגלה תתמלא בנוסעים, אז ייצא לכיוון העיר התחתית.

שמע נא יענקל, אמרה שרה בקול רווי תחנונים, עשה לי חסד, אתה, הרי בין כך נוסע למטה, ומי כמוך ידוע שיש לי שם בת, עניה. אפיתי בשבילה תבנית לחם טרי עגול. אהיה נא יהודי טוב, ותעביר לה את זה. תחיה את נפשה בחג.

- טוב, שרה, למענך, בשבילך! תביאי ואני אקח.

- אבל יענקל, האם לחם יבש תיקח בשבילה?! - איזה טעם יש ללחם יבש, הכנתי בקבוק מלא חמאה, אם היא תאכל לחם בחמאה (מיט פוטער) אז יהיה לה טוב על הלב.

- שרה! עד שהצלחתי לדחוף כאן לחם כזה גדול איפה כבר יהיה לי מקום לעוד בקבוק חמאה?

- יענקל, אל תהיה כזה, תעשה מצוה, תרחם עליה, תדחוף את זה בצד ותסדר.

- (בצעקה) די, תחפשי לבד מקום! נו כבר! תכניסי את החמאה כאן ליד הלחם וחלאס. חלפו חמש דקות, העגלה כבר התמלאה בנוסעים, יענקל התיישב, ועוד רגע קצר יוצאים לדרך, לפתע שוב הגיחה שרה מהרחוב הסמוך וקראה: "יענקל, רגע! אוי גיוואלד, איזה טעם יש ללחם עם חמאה לבד, הנה עשיתי גבינה טובה וטעימה לכבוד יום טוב, חנה'לה שלי תאכל לחם, חמאה וגבינה, אוי, התרגשה שרה, כמה תחיה את נפשה השבורה, יהיה לה משהו לכבוד חג, והתפרצה - בבכי - של התרגשות מהול בכאב.

- שרה, את כבר מבבלת לי את הראש, תקחי את הכל בחזרה וגמרנו, מה את רוצה ממני?!

- יענקל, אל תהיה קשה כאבן! תרחם עלינו, אתה מבין לבד כמה זה חשוב, אל תהיה רשע! בבקשה...

- מה את רוצה ממני תזרקי פנימה וגמרנו.

- תהי' מבורך, תצליח, שיהיה לך ולמשפחתך כל טוב, בירכה אותו שרה בכל ליבה.

כאשר התחיל בנסיעה יצאה שוב בריצה ואמרה יענקל! יענקל! מה יעזור לחם לאשה מסכנה שאין לה נעלים בשביל הילדים, קח בבקשה שלושה רובל ותתן לה. ברכות יחולו על ראשך.

טוב יענקל הסכים. לזה, לכסף, היה לו מקום... הכניס את הכסף לכיס ויצא לדרך.

חלפו ימים. יום, יומיים, שלושה, יענקל נסע הלך ושוב עשרות פעמים. "בוודאי עשה את השליחות על הצד הטוב ביותר" הרהרה שרה.

צהרים בהיר לאחר החג, שרה מקבלת מכתב ספוג בדמעות מבתה: "אמא מה קרה? שכחת כי יש לך ילדה בקרבת מקום? אין לנו בגדים ונעלים, אין לנו מה לאכול ולא שלחת לנו מאומה..." עיני האמא חשכו ראשה הסתחרר, הבינה כי קרה משהו. ויצאה לרחוב, חיפשה את יענקל בסערת רוח, מצאה אותו במקום הקבוע ליד העגלות:

- יענקל! רשע, גזלן, מה עשית לי? הרגת אותנו לגמרי, אוי לך! מה קרה עם המשלוח שנתתי?!

- מה הצעקות, וואס איז געשיין? שאל יענקל בשלווה, והיא בוכה: אפיתי לחם עשיתי חמאה וגבינה!! שלושה רובלים, איפה???

- מה את צועקת?

- מה פירוש מה אני צועקת? אתה לא מתבייש?!

- רגע, תשמעי, רגע רגע, חכי אני אסביר לך מה קרה. מסביר יענקל ברוע מכעים.

- מה חכי, תראה מכתב!! דם שותת ליבי! אתה לא מתבייש? תיראה איך היא מסכנה בכל מילה שבמכתבה!

- תשמעי אותי. שקט. שקט... אמר יענקל ונעץ בה שתי עיניים חדות והתחיל את דבריו: "שרה! מה אני אגיד לך הלחם הטרי שלך, שאת בעצמך אפית, מה אומר ומה אדבר - ידים של זה יש לך, אה אה, אין לשער!

- מה? תעזוב אותי! עם הסיפורים על הלחם הטעים שלי, אתה בא לזרות מלח על הפצעים שלי, מה אתה צוחק ומתבדח?!

- שרה! ידים של זה, מה אני אגיד לך, לא להאמין. גם החמאה מיוחדת.

- מה? אכלת את זה? רשע! צווחה האם הבוכיה.

- רגע. לא. תמתיני בסבלנות אספר לך הכל: את זוכרת ביום שנסעתי, וודאי את זוכרת, היה זה יום חם במיוחד, השמש יקדה מלמעלה והחום היה נורא. באמצע הדרך התחלתי להרגיש רטוב ליד הרגלים...

- תפסיק לספר לי סיפורים, בווער לי הדם ואתה מספר לי "מעשיות".

- סבלנות, תהיה לך קצת סבלנות, ואז תביני הכל: התכופתי לחפש מה קרה לי, מה רטוב שם, וראיתי שהבקבוק נסדק, החמאה נמסה והחמאה גולשת ויוצאת החוצה. החמאה שאת עשית. ממש "כל תשחית" - - -

- אני מבינה טוב מאד, אבל כפרה על החמאה, והסיפורים שלך, רק תגיד לי כבר מה עם הלחם שאפיתי!

- חכי אני אסביר לך: מחייך יענקל בסבלנות. הרי חבל על כזו חמאה, ממש חבל, נכון שחבל?! אז לקחתי חתיכה קטנה מהלחם וטבלתי אותה בחמאה שנשארה והכנסתי לפה, אבל את הרי צודקת, לחם עם חמאה איזה טעם יש לזה, לכן לקחתי קצת גבינה... מה אני יגיד לך שרה, קיבלתי ממש תאבון גדול, כאלו ידים של זה, אפית לחם בטעם נדיר ביותר... שכחתי מעצמי לגמרי -

כזה לחם - ומרוב שהייתי שקוע באוכל הטעים לקחתי פרוסה אחרי פרוסה ועוד ועוד... שרה מרטה את שערות ראשה וצעקה לעצמה: "גיוואלד. טוב,

הסביר: "החזון עומד ומתפלל. ואמרו (מדרש תהלים ק) כשאתה עומד ומתפלל יהא ליבך שמח, כי לאלוקים אתה עובד – ובמקום לחשוב שהוא עומד לפני ה', ולקוות שיהיה מקובל ומרוצה לפניו – הוא תוהה איך הקהל מקבל את הסלסול, והאם הוא מקובל ומרוצה לפניו – היש אומלל ממנו?!"...
ובענין זה –

מספרים על אותו גבאי שהתקשר בפרוס הימים הנוראים לחזן הותיק: "ובכן, האם נזכה לשמוע אותך גם השנה? הטעם הטוב עוד עומד בפה! אה, הקטע של 'ריבונו של עולם, מלא משאלותי לטובה', כל כך מרגש!"
והחזן ענה: "כמובן, אם ירצה השם. צריך רק לדבר על המחיר" – תמה הגבאי: "המחיר כדאשתקד, הרי התפילה לא השתנתה!"
"זהו, שכן!" הפתיע החזן. "תשמע, השנה המצאתי 'ריבונו של עולם' הפלא ופלא. עבורו בלבד יש להכפיל את המשכורת!"
אמר הגבאי: "הזהר והשמר! עד שאתה ממציא 'ריבונו של עולם' חדש, הריבונו של עולם עלול להמציא חזן חדש"...

האמת, שיש ענין בשירים חדשים: "שירו לה' שיר חדש, תהלתו בקהל חסידים" (תהילים קמט, א), "שירו לה' שיר חדש תהילתו מקצה הארץ" (ישעיה מב, י). ועוד.

אבל השירה היא ביטוי הפנימיות והרגש, והשיר החדש תוצאת התלהטות הרגש, התגברות הדביקות, והתרוננות הנפש – ולא שהשיר יהיה המטרה, ועיקר בפני עצמו.
מכאן הפתגם השגור, שאיני מסכים עמו, שהחזנים טפשים.
אסור לעשות הכללות. שלא כאותו יהודי שטען, שאחוז הטפשים באוכלוסיית הוא פחות מעשרה אחוזים, שהרי לכל מנין ומעלה חזן אחד... לדעתי, האחוז גדול הרבה יותר. אבל מאיפה נובע הפתגם, מה מקורו? – כי הטיפש הופך את הטפל לעיקר!

והחזן שידע שהשירה היא כלי בלבד, והעיקר הוא הרגש, הוא החזן החכם! (והגדת)

איש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה (ה, י)

ברש"י מובא: "ומדרש אגדה: ואיש את קדשיו לו יהיו, מי שמעכב מעשרותיו ואינו נותן – לו יהיו המעשרות. סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות". כלומר, בעל שדה ש"מתקמצן" ולא נותן תרומות ומעשרות מיבול שדהו – סופו שתניב שדהו רק עשירית מהתנובה שהיתה רגילה להניב. סך כל תנובתה היא כשיעור התרומות והמעשרות שהיה עליו לתת ולא נתן.

התורה והקדושה אומרת: "נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתוך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוךך בכל מעשיך ובכל משלח ידך" (דברים טו, י). יש פעמים שאדם כן נותן כסף לצדקה, אבל בזמן הנתניה יש לו "קוועטש" בלב... למה נתתי, מידי הרבה נתתי... עבדתי קשה להרויח את הכסף, למה שהשני לא יעבוד... וכדומה. באה התורה ואומרת: אדוני הנכבד! אם אתה נותן – אתה עושה "ביזנעס" מצויין! "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוךך בכל מעשיך ובכל משלח ידך!" הוצאת מהכיס אלף שקל – הקב"ה יוסיף עליך אלף פעמים ויברך אותך כאשר דבר.

מורי ורבותי!

יש מישהו שלא "ריוץ" לקנות מרגש בצפון תל אביב שווה מליון שקל שהוצע למכירה ב"מחיר מציאה" של מאה אלף?... הרי לא יהיה אחד שלא ירוץ! רגע! רגע! "מה אתה רץ?" קוראת לו אשתו, "הרי מאה אלף הוא הון עצום עבורך"...

"הוי, פתיה שכמותך!" ישיב לה בעלה, "את המאה אלף אני מקבל בחזרה, על המקום, ועוד פי עשרה מזה, לא ארוץ!"
ואם הקב"ה מבטיח לך שאם תתן צדקה, ולא ירע לבבך, "יברכך ה' אלוךך בכל מעשיך ובכל משלח ידך" – לא תרוץ לתת?
הרי אין "ביזנעס" טוב מזה!

אשה אחת הגיעה בוכיה לרבה של סלוצק ובקשה את עצתו: "אין לי ממה לחיות! אני מרויחה כמה פרוטות שאינן מספיקות לי לפרנסת ביתי".
הרב מסלוצק אמר לה: "בכל חודש תעשי חשבון מדויק כמה את מרויחה, ועשירית מזה תביאי אלי ואני אחלק כסף זה לעניים".
האשה הזדעקה: "רבי! הרי כל מה שאני מרויחה לא מספיק לי וכיצד, איפוא, אתה מייעץ לי לתת חלק מהריווח המזערי לאחרים?"
אמר לה הרב: "ומה איכפת לך לנסות? הרי כל רווחיך אינם אלא מספר פרוטות, ועשירית מהן אינו אלא "שמעק טאבאק" עלוב, שאינו מעלה ואינו מוריד. תנסי". האשה סברה וקבלה.

בסופו של החודש הראשון האשה הביאה לרב סכום זעום. בחודש שלאחריו – גדל הסכום, ובחודש שלאחריו – הוסיף וגדל. התברר כי הכנסותיה של האשה אכן גדלו מחודש לחודש, וכל זה בזכות הצדקה. התקיים בה מקרא שכתוב "יברכך ה' אלוךך בכל מעשיך ובכל משלח ידך".

(יחי ראובן)
פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת נשא. ידוע, שפרשת נשא היא הפרשה הארוכה ביותר בתורה; כוללת בתוכה 176 פסוקים. כך מצאנו גם בספר תהילים, במזמור קי"ט – המזמור הארוך ביותר, הכולל בתוכו 176

כפרה על הלחם, החמאה והגבינה שנתתי למושוגע הזה, אבל מה עם הרובלים? נתתי לך שלושה רובל איפה הם? שאלה בבכי.
- נתן בה יענקל מבט לגלגני: שרה, מה את חושבת לך, כי כל הסיפור הזה לא שווה כסף. שאוביל את כל זה בחינם!...
סיים רבי חיים לייב את נאמו. התיישב על מקומו.
הנאספים כולם שהבינו את הנמשל העלו חיוך על פניהם, חלקם פרצו בצחוק, והאסיפה התפזרה.

עפר מיוחס – רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

פגשתי באברך, תלמיד חכם, חריף ובקי. אבל מה, עבר קצת את הגבול. כלומר, שאם הותרה "שמינית שבשמינית" גאווה (סוטה ה) הוא החמיר בשיעוריו, והוסיף עוד "הכרעה"...

אמרתי לו: "ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר. שלוש פעמים ביום מבקש אתה: "ונפשי כעפר לכל תהיה!"

לא התפעל, וענה בגובה לב: "אכן, אבל יש עפר ויש עפר! הלא תבינו שעפר ארץ ישראל שווה יותר מעפר חוץ לארץ, ועפר בית המקדש - יקר יותר מזהב ומפז! אני עפר וחבירי עפר, אבל איפה הוא ואיפה אני!"...

הרי לכם דוגמא חדה דברי הגמרא: "כל המתירה, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו" (פסחים טו). אמרתי לו: "מכדומה אתה, שאתה לבדך שוה "עפרות זהב", מעפר בית המקדש, דע שיש לך בו שותף" –

תמה: "מי?" הלא הוא ואין בלתי!

אמרתי לו: "בסוטה נאמר, "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ויתן אל המים" (במדבר ה יז), ופירש ב"כלי יקר", לפי שאמרו (בראשית רבה יד) שאדם הראשון ממקום כפרתו נברא, הינו מעפר המשכן, משם מחצב חמריות כל אדם. וזו תוכחה מגולה לכל אדם, עד לאחרון והנחות שבבני אדם: ממקור נעלה כל כך חוצבת, ולאן הדרדרת!...

והלה ענה, זחוח: "ניחא, אבל אני עפר המשכן שלא הדרדר"...

אמרתי: "הסכת ושמע, הכרת את הרבי מסנקרביץ, שהיה רב כאן בבני ברק?" לא, לא הכיר.

"ובכן, אספר לך מה ששמעתי ממנו. סבו היה הרבי מוורקא זצ"ל. פעם שבת בעיר קאליש, והמוני יהודים נהרו לשולחנו. אומר היה דברי תורה בקול נמוך, ומתוך שבקשו לשמוע התגבבו זה על זה, איש על רעהו. הרבי מוורקא אהב ישראל היה, והזדעזע. אמר: "הרי כל יהודי הוא כספר תורה. וכי משום שאני רוצה לשמוע טוב יותר, אטפס על ספר תורה וארביץ עליו?"

נענה אחד הרבנים ואמר: "אבל, רבי, הן הלכה מפורשת היא (שו"ע יור"ד רפ"ב, יט) שמותה להניח ספר תורה על ספר תורה..."

השיב הרבי על אתר: "כן, ודאי – אבל כל יהודי צריך לחשוב שחבירו הוא ספר תורה, ולא הוא"...

אף אני אומר כן –

על עצמך תחשוב שאתה עפר, ולוא מקרקע המשכן. את חברך תראה כאדם"...

(והגדת)

שאו! רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

בגמרא ערכין (יא, ב) דנו, מנין לשירת הלויים מן התורה. והביאו הכתוב: "ולבני קהת לא נתן [עגלות] כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו" (במדבר ז, ט). ממשמע שנאמר "בכתף" אינו יודע ש"ישאו"? מה תלמוד לומר "ישאו", אין "ישאו" אלא לשון שירה. וכן הוא אומר: "שאו זמרה ותנו תוף" ואומר: "ישאו קולם וירונו".

כמה עומק יש כאן!

אנו מיחסים חשיבות לשירה, ליפייה, ועושרה, ולביצוע המושלם. איזה קול לזמר, וכמה כלים בתזמורת. מי המלחין, ומי המנצח. וכאן, במילה אחת, כל מהותה של השירה והנגינה. המודד והקובע את טיבה: "שאו"! האם מצליחה היא לרומם ולנשא, להגביה טפח מעל הקרקע, לקרב אל השמים!

כי רבים כל כך שרים ומנגנים, וליבם בל עימם. "שאו" אין כאן!

ואספר –

בישיבה בביאליסטוק היה לנו בקושי לחם לאכול. "בשר ודגים ורוב מטעמים" היו רק בזמירות. היה לי חבר, משה. שאביו היה החזן הראשי בבית הכנסת הגדול בביאליסטוק. נהנה ממשכורת נאה, ושולחנו ערוך כדת. הזמין אותי להתארח אצלם בסעודת ליל ראש השנה. באמת, סימן לשפע לכל השנה כולה. לא חסרו כל טובה, בלי עין הרע. נענית ואמרתי: "גם לי קול נאה, אולי אהיה חזן!"

הן יודעים אתם, ה"מגן אברהם" (סימן קלא אות ד) הביא דברי השל"ה הקדוש זצ"ל: "ראוי לומר 'אנחנו לא נדע' בישיבה, 'מה נעשה' בעמידה". ופרשתי: שאין אנחנו יודעים בתקופת לימודנו בישיבה, מה נעשה וממה נתפרנס בימי העמידה. אז הנה, יש לי פרנסה..."

אמר לי החזן: "שמע לקולי, בחר לך כל מקצוע, רק לא זה!"
"מדוע", תמהתי. "אפשר ללמוד כל השבוע, להתעלות בתורה ובמוסר, לשטוח "ברכת החודש" כהלכתה ולהתפרנס ברוחב יד!"

הבית העיד על כך.

אמר לי: "כדברייך כן הוא. אבל, למעשה, אין אומלל מהחזן!"

לא הבנתי, וראיתי שגם חבירי לא, וכל בני הבית תמהו.

פסוקים. כך גם בגמרא, מסכת בבא בתרא – המסכת הארוכה ביותר בש"ס הכוללת בתוכה 176 דפים.

בא החידושי הרי"ם ומוסיף, שגם המדרש בפרשת נשא, הוא המדרש הארוך ביותר, וגם הזוהר הקדוש באדרא זוטא, הוא הזוהר הארוך ביותר שיש על התורה;

כותב החידושי הרי"ם – המדרש מאריך יותר מכל מקום, ובזוהר הקדוש האידרא, ולמה? נראה לפי שבכל שנה הפרשה בחג שבועות שניתנה לנו התורה, ומתחדש בטוב השי"ת נתינת התורה על כל השנה, ובנק' שנקראת ראשית תלוי כל מה שאחר כך, והמדרש הוא שדורש וחוקר מהתורה, והזוהר הקדוש מאיר את התורה ואומר 'תאזני', ובעת שהשי"ת מחדש ונותן בטובת עין, מתפשט שנוכל לידע ולדרוש ולחקור, גם האור מאיר ביותר, ומועיל לכל ימי חיינו במה שמאיר עינינו שעל ידי זה ידבק לבנו במצותיו, כמו שמתפללים בנוסח 'אהבת עולם' – 'והאר עינינו בתורתך', ולא שחפצנו באור הזה ליהנות ממנו, רק כדי שתדבק לבנו במצותיך, כמו שכתוב {במדבר טו, לט} ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'... כן לטובה ילך הלב אחרי העינים כשמאיר להם אור התורה, ובשבועות יום הביכורים {במדבר כח, כו} הוא משער ה' את ספירת ז' שבועות, ונקרא לאור יום {ע'י בראשית א, ה}, שמאיר הביכורים כל מה שהוא ראשית, ונקראת ראשית {בראשית א, א ברש"י}, ולישראל קודש כו' {ירמיה ב, ג}, ומה ויכול כל אחד מישראל ליקח הנקודה שהוא ראשית ויחדשה לעבודת השי"ת לבדו.

פרשת השבוע טומנת בחובה שני נושאים מרכזיים: הראשון שבהם תופס 89 פסוקים – קרבנות הנשיאים; החל מהקרבן של נשיא שבט יהודה – נחשון בן עמינדב. והנושא השני הוא נושא הנזיר.

הייתי רוצה לעסוק בנק' א' מענין הנזיר, וממנה ללמוד דרך בעבודת השם שלנו:

אומרת התורה: {במדבר ו, א} וידבר ה' אל משה לאמר: {ב} דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש או אשה כי יפלא לנדר נזיר להזיר לה: {ג} מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל: {ד} כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל: {ה} כל ימי נזרו תער לא יעבר על ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר לה' קדש יהיה גדל פרע שער ראשו: {ו} כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבא: {ז} לאביו ולאמו לא אחיו ולא אחותו לא יטמא להם במתם כי נזר אלקיו על ראשו: {ח} כל ימי נזרו קדש הוא לה'.

אומרת הגמרא 'מסכת תענית יז, א' – אמר רב מתנה: סתם נזירות שלשים יום. מלבד אמר קרא: 'היה' בגימטריא תלתין היו = 30.

מלבד דברי הגמרא כאן, התורה לא מונה זמן קצוב לנזירות. ממשיכה התורה ומונה את הקרבנות שמביא הנזיר בסיום נזירותו – {שם ג} וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו אל פתח אהל מועד: {יד} והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמיים אחד לעלה וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמיים לשלמים: {טו} וסל מצות סלת חלת בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן ומנחתם ונסכיהם.

נשאלת השאלה – מה קורה אם לאותו נזיר יש אבא בן 107 שגר איתו בבית, והוא הלך לישון ולא קם בבוקר?

אומרת התורה: {שם ט} וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו: {י} וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני יונה אל הכהן אל פתח אהל מועד: {יא} ועשה הכהן אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא: {יב} והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשנים יפלו כי טמא נזרו.

ולמה הוא צריך להביא קרבן אשם לכפרה, הרי זה היה בשוגג – הוא לא ידע שבאבא שלו הולך למות?!

אומר העמק דבר, שאם הוא נטמא זה סימן שלא מרוצים ממעשיו בשמים, אחרת לא היו גורמים לכך שאבא שלו ימות כך לפתע פתאום; **כותב העמק דבר** – מאשר חטא על הנפש. אחר שכתוב במת שבא "בפתע פתאום" שאין שום אשמה על הנזיר, מבואר דהחטא הוא שפירש עצמו מן היין. ואם לא אירע לו זו הסיבה לא היה נקרא 'חוטא על הנפש', שהרי כדאי הוא להזיר עצמו מן התענוג הגשמי כדי להשיג תענוג רוחני של דביקות בה'. אבל אחר שאירע לו באונס זו הסיבה אות הוא שאינו ראוי לכך, וא"כ בחנם ציער עצמו מן היין וביקש דבר שגבוה מערכו, וכיוצא בזה.

אומר המשך חכמה, חז"ל מחשיבים את הנזיר לכהן גדול, וידועים דברי הגמרא שהאמהות של הכהנים הגדולים היו מביאות לאלו שהרגו בשגגה אוכל ומתנות – ולמה? כדי שלא יתפללו על הבן שלהם שימות, היות וכאשר נפטר הכהן הגדול, אותם אלה שהרגו בשגגה יוצאים מעיר מקלט; ולמה ענין השחרור מעיר מקלט תלוי בפטירת הכהן גדול? אומרים חז"ל {שם} שהיה לו לבקש רחמים על בני דורו ולא ביקש; היות ומעלתו כה גדולה {ככהן גדול}, לכן הגיע לו עונש כה גדול שאביו ימות, היות והיה עליו להתפלל שלא יארע לו כזה עונש. וכמו {מכות שם} – דההוא גברא דאכליה אריא כמעשה זה של אותו אדם שאכלו אריה ברחוק תלתא פרסי מיניה דר' יהושע בן לוי במרחק של שלש פרסאות מרבי יהושע בן לוי, ולא אישתעי לא דיבר אליהו הנביא בהדיה {ע"ר} יהושע בן לוי {תלתא יומי שלשה ימים}.

עכ"ד.

שאלה ראשונה שיש לשאול – מה פירוש "נזר אלקיו על ראשו"?

כותב האבן עזרא – "... ויש אומרים כי מלת נזיר מגזרת נזר והעד כי נזר אלקיו על ראשו ואיננו רחוק ודע כי כל בני אדם עבדי תאות העולם והמלך באמת שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו כל מי שהוא חפשי מן התאות".

נשאלת השאלה – מה מונח בנזירות של השלושים יום – למה דוקא שלושים יום?!

ועוד, מה הרבותא הגדולה בלהיות נזיר – רוב בני האדם לא מסתפרים במשך שלושים יום? ולגבי טומאת המת – כמה כבר יוצא לבנאדם רגיל להיטמאות למת, פעם בחצי שנה?! ואם לגבי איסור שתיית יין – כמה אנשים יש שלא שותים יין; או מבחינה בריאותית או מסיבה שהם לא שותים אלכוהול וכו'?

ועוד, לא דימו אותו חז"ל לכהן גדול דוקא ולא לכהן הדיוט?

אומרים חז"ל {במדבר רבה, פרשה י, אות יא} – בא וראה שכל מי שמקדש את עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, זה לפי שמזיר את עצמו מן היין ונוהג צער בעצמו שלא יגלח ראשו כדי לשמר עצמו מן העברה, אומר הקדוש ברוך הוא הרי הוא חשוב לפני ככהן גדול, מה כהן אסור לטמא לכל המתים, אף נזיר אסור לטמא לכל המתים, מה ככהן גדול כתיב {ויקרא כא, יב}: כי נזר שמן משחת אלקיו עליו, אף בנזיר הוא אומר {במדבר ו, ז}: כי נזר אלקיו על ראשו, מה ככהן גרובים אחרים ואם קרובים המה או רחוקים, ולא תמצא תענוג בכל נזיר נקרא קדוש, שנאמר {במדבר ו, ח}: כל ימי נזרו קדש הוא לה'.

כותב החינוך {מצוה שע"ו} – אכן האיש הנזיר לשם כל ימי נדר נזרו קדוש הוא לשם, וכמו שהעיד עליו הכתוב כי נזר אלקיו על ראשו לא יטמא בתאוות העולם, ולא ימצא בית משתאות ובסעדת רעים, כי הפרשתו מן היין מוכחת עליו שנתן לבו להכין ולהתענות לפני השם, ולתקן דרכי נפשו, ולהניח תענוגי הגוף החשוך, ואחרי שומו כל לבו וכל מחשבותיו אחר נפשו היקרה, וצרכי עצמו ובשרו נטש מה חפצו בהקרבת רעיו ואוהביו עוד זולתי למצוה אין ספק, כי בהתעלות הנפש, יקל מאד בעיניה הנאות הגוף וכל ענינו, כל שכן שלא תפנה אחר חברת גופים אחרים ואם קרובים המה או רחוקים, ולא תמצא תענוג בכל דבר מהדברים, זולתי בעבודה הקדושה אשר נתקשרה בה, ועיניה אליה תמיד. ועל כן לרב קדשתו ומעלתו ופרשותו מאחיו תמנענו התורה מהטמא להם, וכענין הכהן הגדול, כי מהיותו מעלה מאד בעיניו, ונפרש מחברת האהבים, ואין כל עסקיו ומחשבותיו זולתי בעבודת אלקיו יתברך תמנענו

התורה גם כי מהטמא לאחד מכל קרוביו, וטעם הנאמר עליו בכתוב בהרחקת הטמאה נאמר גם על הנזיר, זולתי שבכהן הזכיר שמן, מפני שהוא משוח בו, ובנזיר לא הזכיר שמן, שבכהן נאמר {ויקרא כא, כב} כי נזר שמן משחת אלקיו עליו. ובנזיר נאמר כי נזר אלקיו על ראשו. ואולי תחשב להשיב עלי, כי הנזיר לזמן בהשלים זמנו ישוב לימי עלומיו וירדף תאוותיו, ואם כן למה יהיה חמור יותר מכהן הדיוט? התשובה כי האדם אחר הזירו לשם פעם אחת תקוה יש בו לקדש עצמו ולהוסיף יום יום בטובו, ומן השמיים מסכימין על ידו, וכענין שאמרו זכרונם לברכה {שבת קד, א} בא לטהר מסייעין אותו, ואחר שהזיר אפילו יום אחד יסתייע וישלים כל ימיו בטהרה.

עוד יש לשאול – ולמה מביא הנזיר שנטמא למת גם קרבן חטאת, הרי הוא הביא גם אשם?!

כותב רבינו בחיי – ביום מלאת ימי נזרו. טעם הקרבן הזה בנזיר ביום מלאת ימי נזרו לא נתגלה, כי לא מצינו בכל התורה כלה קרבן כי אם על עון שקדם לשעבר, וזה שקדם וזכה לעשות מצוה והיה כל ימי נזירותו קדוש ופרוש מתאוות העולם ועתה ביום מלאת ימי נזרו תחייבנו תורה להביא קרבן, הנה זה ענין נפלא ומיוחד.

שאלה נוספת שצריכה ביאור:

לאחר שהוא מסיים את נזירותו ולאחר הבאת הקרבנות, אומרת התורה: {ו, כ} **ואחר ישתה הנזיר יין.**

נשאלת השאלה – מה פירוש "ואחר ישתה הנזיר יין" – הוא כבר לא נזיר? בראש ובראשונה צריך לדעת, שהתורה גילתה לנו כאן סוד גדול. אדם יכול שלא ללכת לספר ארבעה חודשים, ולא להיטמא למתים שלש שנים ולא לשנות יין ארבעים שנה – ובכל זאת הוא לא יהיה נזיר; נזיר הוא רק מי שמקבל על עצמו נזירות. הוא הולך לספר א' לארבעה חודשים כי ככה בא לו. הוא לא נטמא למתים, כי סבא שלו אמר לו שמי שמתקרב לאמבולנס – מכניסים אותו בפנים ☺. בנוסף, הוא גם לא שותה יין – הוא עושה קידוש על לחם.

נשאלת השאלה – אם ככה, למה רק אם הוא מקבל על עצמו נזירות הוא נחשב לנזיר?

דבר ראשון, מלמדים אותו חז"ל – זו כוחה של קבלה! אדם יכול לעשות את כל הפעולות שעושה הנזיר – ללא קבלה – אין לכך שום משמעות. אבל ברגע שבנאדם אומר "אני מקבל על עצמי", כל הנושא מקבל משמעות אחרת – איפה מצינו את זה?

מספרת הגמרא {מסכת ב"מ פד, א} – ר' יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה היה רגיל ללכת ולשבת על יד הכניסה לבית הטבילה {למקוה שבו היו נשים טובלות להיטהר לבעליהן} אמרו: היה מסביר למה הוא יושב שם: "כי סלקן כשעולות בנות ישראל מטבילת מצוה, לפעונו בי ביציאתן ותישאר דמותי

ומה עשה הקב"ה כדי שנוכל לראות אותו במעמד הר סיני? בא הספר אור גדליה {פרשת יתרו}. ואומר רעיון נפלא:

אומרת הגמרא {מסכת חגיגה טז, א} – ששה דברים נאמרו בני אדם: בשלשה כמלאכי השרת ובשלשה כבהמה. שלשה כמלאכי השרת: יש להם דעת כמלאכי השרת ומהלכין בקומה זקופה כמלאכי השרת ומספרים בלשון הקדש כמלאכי השרת. שלשה כבהמה: אוכלין ושותין כבהמה ופרין ורביין כבהמה ומוציאין רעי כבהמה.

אומר הספר אור גדליה, הקב"ה עמד להתגלות לעם ישראל במעמד הר סיני.

נשאלת השאלה – איך אפשר לראות את הקב"ה, הרי נאמר {שמות לג, כ} כי לא יראי האדם וחי?!
אמר הקב"ה לעם ישראל: "כדי שתוכלו לראות אותי, אתם חייבים להיות כמלאכים".

בשלשה דברים אנחנו כבר כמלאכים, אבל יש לנו גם שלושה דברים כבהמות, מה עושים? צריך הקב"ה לנתק אותנו מאותם שלושה דברים שאנחנו כבהמות, ורק אז נוכל לראות את הקב"ה!
מה עשה הקב"ה?

נתן לנו לאכל לפני מעמד הר סיני מן.
נשאלת השאלה – מה זה מן?

אומרת הגמרא {מסכת יומא עה, ב} – תנו רבנן: {תהילים עח-כה} לחם אבירים אבל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו... זה לא מזון רגיל, אלא מזון רוחני!

אומרים רבותינו בגמרא {מסכת תענית ט, א} – ר' יוסי בר' יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרן ומרים וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן באר וענן ומן. באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות אהרן מן בזכות משה...

נשאלת השאלה – למה המן בא בזכותו של משה?

כי משה היה איש אלוקים, כפי שאומרים חז"ל – מחציו ומעלה אלוקים, ומחציו ומטה איש; משה רבינו היה בשמים מאד ועשירים יום, לחם לא אכל ומים לא שתה. לכן רק הוא יכל לתת לנו מן, כי מן זהו אוכל של מלאכים!
אמרנו: "מוציאים רעי כבהמה". מי שאוכל מן, לא מוציא רעי, שהרי אמרו ישראל {במדבר כא, ה} ונפשנו קצה בלחם הקלקל.

אומר רש"י – בלחם הקלקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניסו ואינו מוציא – "איין דבר כזה שבן-אדם אוכל ולא מוציא רעי!"

נישאר "פרים ורבים כבהמות"; אמר הקב"ה: "שלשה ימים לפני מעמד הר סיני {שמות יט, טו} אל תגשו אל אשה. אם לא ניגשים אל אישה, אז גם לא פרים ורבים כבהמה!"

אם ככה, בשישה דברים היינו דומים למלאכי השרת. לכן יכולנו לעמוד במעמד הר סיני, ולראות את הקב"ה יורד על ההר, כי היינו בבחינה של "שישה כמלאכי השרת".

עד כאן דברי האור גדליה, בביאורו לפרשת יתרו.

אם ככה, השאלה שנשאלת היא – איך יכול להיות שהם ברחו ככה מבלי שיהיה להם צער בדבר! האם זה בית חולים או בית כלא שהם עוזבים את המקום בשמחה!?

ומה הפורענות הבאה? {במדבר יא, א} ויהי העם כמתאננים וגו' – לכן כדי להפריד בין הדברים, נכתב {י, לה} ויהי בנסע הארץ וגו'.

נשאלת השאלה – ולמה נכנס כאן הארון ולא לדוגמא מצות שילוח הקן? מלמדים אותנו רבותינו, אדם שמתעלה ברוחניות או בגשמיות ולא משמר את ההתעלות, מיד תגיע ההתדרדרות;

אדם שעושה דיאטה, יכול לרדת בשלשה חדשים 20 קילו. החכמה היא לא לרדת במשקל, אלא לשמור על המשקל ולא לעלות פעם נוספת; יש לי חבר שעשה חשבון, ומצא שהוא עלה בכל חייו בערך אלף קילו! – איך? עלה 20 – הוריד 15, עלה 25 – הוריד 17, עלה 30 – הוריד 5 וכו' – הוא לא ידע לשמר את המצב; אכל בהתחלה רק מלפפונים, אחרי חודשיים הוא התחיל לעלות

מדרגה – מלפפונים עם קצפת ☺

להבדיל, זה מה שאומר לנו דוד המלך: {תהילים ג, כד} "מי יעלה בהר ה'" – יש הרבה אנשים שעולים – זו לא חכמה; מגיעים הימים הנוראים, כולנו בפסגות – אבל החכמה היא – "ימי יקום במקום קדשו" – נראה אותך נשאר שם!

מי שמביא את הרעיון הזה, זה הרמב"ן בספרו האמונה והבטחון;

אומר הרמב"ן {פרק י"ט} – וקרוב לענין זה מה שאמר הכתוב {שה"ש ב} אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, ואם לא היה כח באדם לעורר הדברים לא היה משיביעם שלא לעשות. ופי' "עד שתחפץ" – עד שתצא מן הכח אל הפועל, כלומר לא תעירו עצמכם, שכן מצינו לשון עוררות בדוד אע"פ שהוא מבנין הפעיל, כמו {תהילים לה} העירה והקיצה למשפטי. לא התעוררות האהבה עד שיהיה שם הדבר הראוי שיהיה התעוררות בזה על ידו. פירוש הדבר, שכאשר באה לאדם התעוררות מלמעלה צריך לעשות לה כלי ע"י מצוה או לימוד תורה כדי שיהיה קיום להתעוררות ולא תתפוגג ח"ו באפס תועלת.

מן השם הוא זה אין זה הטעם לסימניית הכתובות בתורה, שכן פרשה זו מופיעה במקומה הראוי, שהרי לפני כן התורה מתארת את המסע הראשון שנסעו עפ"י דגליהם (שם י, יא-יב): ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה {נסתלק} הענן מעל משכן העדת: ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני... אלא הטעם לסימניית הוא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו שלפרשה זו יש חשיבות של ספר בפני עצמו. כמאן אזלא כדעת מי מתאים הא (מאמר זה) דא"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן: כתוב {משלי ט-א} חכמות {החכמה, התורה} בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה. כמאן כדעת מי נאמר דברים אלו? כדעת רבי הסובר שפרשת "ויהי בנסע הארץ..." כתובה במקומה אלא שהוא נחשב ספר בפני עצמו. לפי דבריו יוצא שבראשית, שמות, ויקרא ודברים הם ארבעה ספרים, וספר במדבר חלוק לשלשה ספרים נוספים – מתחילתו ועד "ויהי בנסע הארץ..." פרשת "ויהי בנסע" עצמה, ואחרי "ויהי בנסע" עד סופו. נמצא שיש שבעה ספרים בתורה. שואלת הגמרא: מאן תנא דפליג עליה דרבי – ומיהו התנא קמא של אותה ברייתא, החולק על רבי? משיבה הגמרא: רשב"ג הוא. דתניא: רשב"ג אומר: לעתיד לבוא, כשיתבטל יצר הרע ויתבטלו כל החטאים והעונשים, עתידה פרשה זו, של "ויהי בנסע" שתיעקר מכאן ותכתב במקומה בתחילת ספר במדבר. ולמה כתבה כאן? כדי להפסיק על ידה בין פורענות ראשונה הכתובה בתורה לפני פרשה זו לפורענות שנייה הכתובה לאחריה. הפורענות השנייה מאי היא? מיד לאחר פרשת "ויהי בנסע" כתוב {במדבר יא-א} ויהי העם כמתאננים שמחמת קשיי המסע התחילו העם להתאונן, וכתוצאה שלח ה' אש בקצה העם, שהרגה בהם. הפורענות הראשונה היא המסופרת לפני פרשת "ויהי בנסע", שכתוב {במדבר י-לג} ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים... ועל פסוק זה אמר רבי חמא בר' חנינא: שסרו מאחרי ה' שכבר בתוך שלשה ימים למסעם התאוו האספסוף לאכל הבשר ולמרוד בה'. כדי שלא לכתוב שני מעשי חטא הראויים לפורענות בזה אחר זה, הפסיקה התורה ביניהם בפרשה זו. והיכן מקומה האמיתי של פרשת "ויהי בנסע"? אמר רב אשי: בדגלים – בפרשת דגלים, בספר במדבר פרק ב'.

בא תוספות ומסביר איזו פורענות טמונה בפס' "ויסעו מהר ה'":

אומר תוספות – "ויסעו" שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני...

היו בזה סיני שנה פחות עשרה ימים; הגיעו בר"ח סיון, שנאמר {שמות יט, א} ביום הזה באו מדבר סיני, ובפרשת שבוע הבא נקרא {במדבר י, יא} ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת – ואז ברחו מהמקום!

לכאורה, א"א לרוץ יותר מהר מהענן – אם ככה, מה פירוש "ויסעו מהר ה'"? תאמר "וילכו אחרי הענן"!

התשובה לכך היא, שהקב"ה גילה לנו את הדבר; כתוב "ויסעו מהר ה'" ולא "ויסעו משה את ישראל מהר ה'" – כמו שנאמר בים סוף {שמות טו, כב} ויסע משה את ישראל מים סוף – ופירש"י: "ויסע משה. הסייען בעל כרחם..."

אם ככה, למה הם כ"כ מיהרו ללכת? – מעמד הר סיני! כל מי שהיה במעמד הזה, אומרים חז"ל, לא שלטה בו רימה לאחר מותו;

מספרת הגמרא {מסכת בב"ב עג, ב – עד, א} – ואמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא פעם אחת היינו מהלכים במדבר ואיתלוי בהדן ההוא טייעא והתלווה עמנו סוחר ישמעאלי אחד דהוה שקיל עפרא ומורח ליה שהיה לוקח עפר ומריח אותו. ואמר הא אורחא לדוכתא פלן דרך זו, שממנה נלקח העפר הזה, היא הדרך למקום פלוני. והא אורחא לדוכתא פלן דרך זו, היא הדרך למקום פלוני. אמרינן ליה: כמה מרחקינן ממיא כמה רחוקים אנו ממים? ואמר לן הוה לי עפרא תנו לי עפר. ויהיבנן ליה. הוא הריח את העפר ואמר לן תמני פרטי בעוד שמונה פרסאות. לאחר זמן מה תנינן ויהיבין ליה חזרנו ונתנו לו מעט עפר. בפעם הזאת הוא אמר לן דמרחקינן תלתא פרסי שאנו רחוקים ג' פרסאות. אפכית ליה הפכתי לו את העפר הזה בעפר הזה כדי לנסותו אם יהיה בקי להבחין ביניהם ולא יכילית ליה ולא יכולתי לו, שלא הצלחתי לבלבל אותו. אמר לי תא אחוי לך מתי מדבר בוא ואראה לך את אלו שמתו במדבר באותם ארבעים שנה, שנתעכבו שם ישראל בימי משה רבינו אזלי חזיתניהו הלכתי וראיתי אותם ודמו כמאן דמיבסמי ונראו כאילו היו שיכורים מיין וגונו אפרקיד שכבו על הגב והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו אחד המתים היה בצורת ישיבה, עם רגל מקופלת כלפי מעלה ועייל טייעא תותי ברכיה הגובה של אותו מת, היה כ"כ גבוה, עד שהישמעאלי עבר מתחת ברכיו כי רכיב גמלא כשהוא רכוב על גמל וזקיפא רומחיה והירים את ידו כשהוא מחזיק רומח ולא נגע ביה ואפילו לא הגיע לכיפוף של הברך שלו.

נשאלת השאלה – איך יכול להיות שלאחר 1500 שנה הם עדיין נשארו שלמים?!

אומרים חז"ל {פרקי דרבי אליעזר פמ"א} – רבי פנחס אומר: כל אותו הדור ששמעו קולו של הקב"ה בהר סיני, זכו להיות כמלאכי השרת, לא ראו טיפת קרי בימהם, ולא משל בהם כל מיני כנים, ובמותם לא שלטה בהם רימה ותולעה, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא. ועליהם הכתוב אומר {שם קמ"ד, טו} ואשרי העם שככה לו.

בואו נראה עד כמה הדברים נפלאים:

אומר השפת אמת {בהעלותך שנת תרל"ה} – ויעש כן אהרן {במדבר ח,

אומרת התורה בפרשת שבוע הבא: {במדבר ח, א} וידבר ה' אל משה לאמר: {ב} דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות.

אומר רש"י – בהעלתך. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חי"ך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

בא השם משמואל – בליקוטים בסוף חומש דברים, ומביא דרשה שהחסיר בפרשת בהעלותך;

אומר השם משמואל – והרמב"ן הקשה למה לא נחמו בקטורת וכל הקרבנות וכו'. ועוד יש לדקדק למה באמת לא עלה על דעתו להקריב דבר מה לחנוכה כמו שאר הנשיאים, ובתחילה מה כסבור ולבסוף מה כסבור. ועוד גם אח"כ כשנראה לו מעשה הנשיאים וחלשה דעתו, למה לא הקריב אז, שהרי לא מצינו שהיה זמן קבוע שתמשך החנוכה עד זמן ההוא ולא יותר:

ונראה דהנה יש להתבונן בעיקר ענין החנוכה מה היא, ומצינו חנוכה גם בבנין הבית הראשון והשני והבנין שלעתיד בב"א, ולמה לא יספיקו גם אז התמידים כסדרן ומה נשתנה עת ההתחלה מכל העתים להצריך תוספת קרבנות:

ונראה עפ"י דברי הרמב"ן ז"ל בשיה"ש בפסוק "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ" שאם באה בלב האדם אהבת הש"י ימהר לעשות מצוות ולהניח האהבה בחפץ של מצוה. ובטעמו של דבר נראה לומר דכל עוד שאין האהבה מונחת בחפץ של מצוה יש לחוש שלא ישתרבו ממנה חלילה אהבות חיצוניות ויפול בנופלים חלילה, והדברים עתיקים. וזה עצמו שכתב הרמב"ן בספר האמונה והבטחון שקרא על זה לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא, וד"ל. וזהו ששיער בחכמתו יתברך תרי"ג המצוות שיהיו כלים לאהבה הבוררת בלב עמו ישראל אליו יתברך, הקטן לפי קטנו והגדול לפי גדלו בתוספת זהירות באותה מצוה עצמה. והנה ידוע שאין האהבה בכל העתים שווה, וע"כ גם המצוות והקרבנות אינם שווים בכל העתים, ויש מצוות שהזמן גרמא, ושיער בחכמתו יתברך שלאהבה התמידית מספיקין להיות כלים המצוות התמידיות וקרנן התמיד, וביום השבת נתגדלה ונתוספה האהבה נצרך עוד למוסף שבת, וכן בר"ח וכן במועדות, נצרכו קרבנות המוספין, שיהיו כלים לעומת תוספת האהבה שבזמנים האלו.

אך הנה ידוע שבטעם האדם בעת ההתחלה האהבה יותר גדולה מאשר לאחר זמן שנתרגל בה, ובהקמת המשכן מפורש {ויקרא ט, כד} וירא העם וירונו ויפלו על פניהם, ע"כ באו הנשיאים בעצה אחת להוסיף אז בקרבנות ולעשות חנוכה למען יהיו כלים יותר גדולים להכיל בהם את האהבה הרבה – רשפי אש שלהבתיה הבוררת בלבב כל ישראל, וזה עצמו ענין החנוכה בבית המקדש. וי"ל שלכן לא קצבה אותה התורה בתחילה עד שבאמת נסתפק משה אם לקבל עד שנאמר לו מפי המקום לקבל, משום שבזה לא שייך גדר וגבול, שהרי הכל תלוי בכמות ואיכות האהבה, וע"כ לא השווה חנוכת המשכן לחנוכת הבית, מה גם שבבנין העתיד תהיה החנוכה באופן אחר לגמרי, והכל מטעם זה.

אך אהרן בענותותו היתרה לא הרגיש בעצמו באותו יום תוספת אהבה לעומת שאר הימים, ע"כ לא הקריב לחנוכה מאומה ובעבור זה חלשה דעתו. אבל באמת הטעם שלא הרגיש באותו יום תוספת אהבה לא מחמת גרעון נפשו חלילה, אדרבה זה היה מצד מעלתו שגם בכל יום ויום היתה עבודתו בתוספת מעלה לעומת היום שעבר כמו שהתחיל מחדש, ובכל יום ויום היתה אצלו כחדשה והיתה עבודתו חביבה עליו כל שעה כשעה ראשונה, וע"כ המצוות התמידיות שלו היו מספיקין להיות כלים גם להתחלה, שהרי לעולם כל יום ויום היה אצלו כהתחלה, ובאמת זוהי מעלת כהן גדול שאמר ז"ל {מז"ק י"ד:} שבכל יום ויום אצלו כרגל, וע"כ תמצא כשהן גדול מקריב חביתין בכל יום ויום כמו הדייט ביום חנוכה.

נסביר את הדברים: כהן שמתחיל את עבודתו, מביא מנחת חביתין. לעומתו כהן גדול, מביא בכל יום מנחת חביתין – ולמה הוא מביא מנחת חביתין בכל יום? כי כל יום אצלו זה חג כאילו היום התחיל לעבוד! – אה, אתמול גם עבדת? – "אתמול זה היה משהו אחר". זאת אומרת, כל יום זה יום חדש בעיני הכהן גדול – שבכל יום מתווספת אצלו אהבה יתירה בעבודת הבורא!

אך אהרן בענותותו היתרה לא הרגיש בעצמו באותו יום תוספת אהבה לעומת שאר הימים, ע"כ לא הקריב לחנוכה מאומה ובעבור זה חלשה דעתו. אבל באמת הטעם שלא הרגיש באותו יום תוספת אהבה לא מחמת גרעון נפשו חלילה, אדרבה זה היה מצד מעלתו שגם בכל יום ויום היתה עבודתו בתוספת מעלה לעומת היום שעבר כמו שהתחיל מחדש, ובכל יום ויום היתה אצלו כחדשה והיתה עבודתו חביבה עליו כל שעה כשעה ראשונה, וע"כ המצוות התמידיות שלו היו מספיקין להיות כלים גם להתחלה, שהרי לעולם כל יום ויום היה אצלו כהתחלה, ובאמת זוהי מעלת כהן גדול שאמר ז"ל {מז"ק י"ד:} שבכל יום ויום אצלו כרגל, וע"כ תמצא כשהן גדול מקריב חביתין בכל יום ויום כמו הדייט ביום חנוכה.

נסביר את הדברים: כהן שמתחיל את עבודתו, מביא מנחת חביתין. לעומתו כהן גדול, מביא בכל יום מנחת חביתין – ולמה הוא מביא מנחת חביתין בכל יום? כי כל יום אצלו זה חג כאילו היום התחיל לעבוד! – אה, אתמול גם עבדת? – "אתמול זה היה משהו אחר". זאת אומרת, כל יום זה יום חדש בעיני הכהן גדול – שבכל יום מתווספת אצלו אהבה יתירה בעבודת הבורא!

{ברוך שאמר}

בדרך הדושי

העומדים אחורי הכהנים אינם בכלל ברכה (סוטה לח:), דמראין בעצמן שאינן רוצים להיות מן המבורכין, ודוקא דלא אניס, הא אניסי כמו עמי שבשדות הן בכלל ברכה, עיין שילחי רה"ש ומס' סוטה (סוטה לח:), א"כ נראה דזר העולה לדוכן מראה בעצמו שאינו בכלל המבורכין וחסר ברכת כהנים, אבל כיון שמעולם לא עבר על דברי חבירו, ואם חבירו

נה תברכו (ו, כג) נגמ' שבת פרק כל כתבי קי"ח א"ר יוסי מעולם לא עברתי על דברי חבירי יודע אני שאין אני כהן ואילו אמרו עלה לדוכן הייתי עולה. פירוש, שהיה עולה ולא היה מברך, שלא היה עובר על איסור עשה דכה תברכו דאמר בפ' האשה שנתארמלה (כתובות פד:), רק שהיה חשש בעלייתו לדוכן כדאמר

העומדים אחורי הכהנים אינם בכלל ברכה (סוטה לח:), דמראין בעצמן שאינן רוצים להיות מן המבורכין, ודוקא דלא אניס, הא אניסי כמו עמי שבשדות הן בכלל ברכה, עיין שילחי רה"ש ומס' סוטה (סוטה לח:), א"כ נראה דזר העולה לדוכן מראה בעצמו שאינו בכלל המבורכין וחסר ברכת כהנים, אבל כיון שמעולם לא עבר על דברי חבירו, ואם חבירו